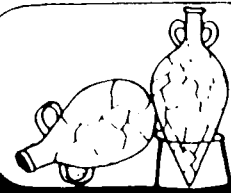

חדשות מן העבר

שלמה דורי – מוזיאון וארכיון הרפת, יפעת

משלוח חלב מכפר יהושע לחיפה בסוף שנות ה-20

הבאים לקבל את מנת חלבם (מתן בסתר, בבחינת "שלח לחמך"). איש, איש וכליו בידו, כערכו וכבודו. מנהל התחנה ובידו בקבוק גדול, סגנו, קטן הימנו – קלחת נחושת קטנה, מנהל עבודה – ספל וכו'. הלוי מודד לאיש, איש כמידתו ובינתיים הגיעה הרכבת ברוב מהומה, שקשוק אופנים מחריש אוזניים, נעצרה תוך פליטת סילון אדים מסנוור כשמצוהר קטן נשקפים פני הנהג ועוזרו המפוייחים.

הגיעו גם המאחרים, כשהם מתנשפים ומתנשמים וזועפים. את חלבם מקבל הלוי כשהוא עומד בפתח הקרון בלא מידה "על פי העין", בערך. לא למותר להעיר על "היעילות" המיוחדת בסידורי טעינת כדי החלב, כשהרכבת חונה על פסים מרוחקים מעבר למדרכה המרוצפת עליה אסור לעלות. שניים נשאו כדים ביד כדי לעלות אותם על הקרון".

כשבכל בוקר מגיעה לרפת מיכלית חלב, בעלת קיבולת של עשרות אלפי ליטרים חלב ואוספת את תנובת החליבה של יממה ומובילה אותה לאחת המחלבות ברחבי הארץ – נראה לנו הדבר כרגיל ומובן, אך לא תמיד כך היה.

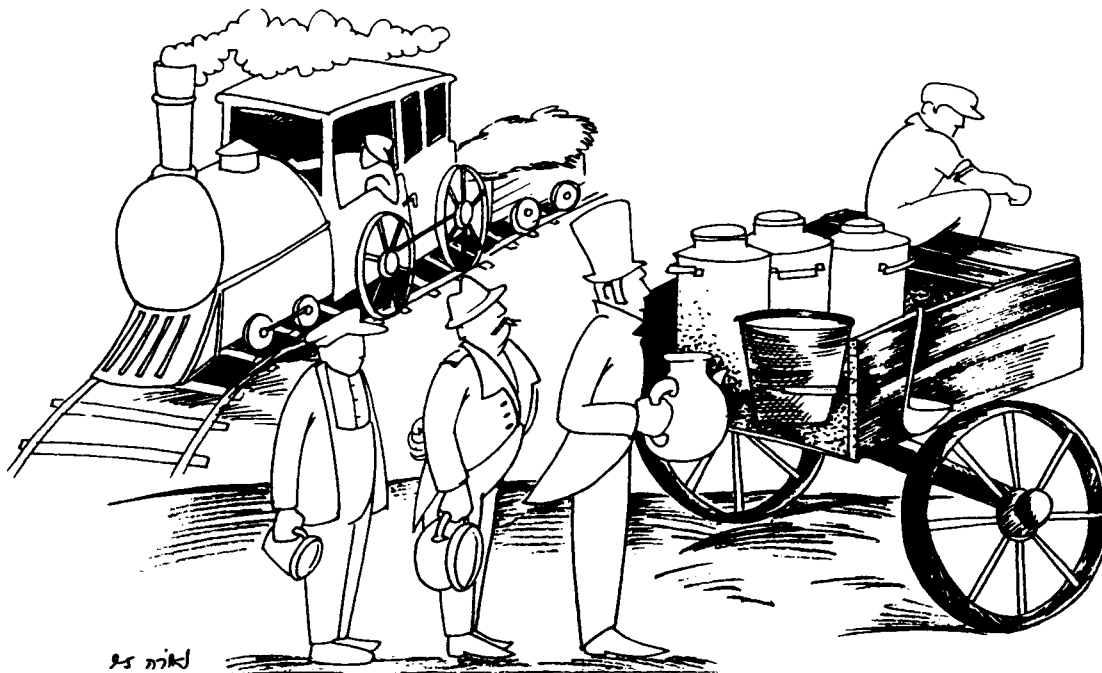
הובלת החלב מהרפת ביישוב עד למקום האיסוף היתה קשורה במאמצים עצומים ובסיכון בטחוני. יש בידינו פניה של המשקים ל"תנובה" בה מודיעים, שרק בלילות ירח מלא יוכלו להוביל את חלב הערב לעפולה לתחנת האיסוף, כי בלילות חשוכים קיימת סכנה בטחונית למוביל ולבהמותיו.

הובלת החלב בחורף בבוקר טובעני על חמור

הודות לאדיבותו של הח' דן בראון, מנהל הארכיון של המועצה האזורית יזרעאל, קיבלנו מסמך בו מתאר הח' אליהו עמיצור, ממייסדי כפר יהושע, את צורת משלוח החלב ברכבת העמק לחיפה. מוטב למסור את הדברים בסגנונו המקורי של אליהו עמיצור:

"בוקר אביב, ליד עגלה רתומה לזוג בהמות עמוסה כלי חלב גמלוניים, מזדנב תור חברים כשדליי חלב בידיהם על מנת למסור למשלוח. בין העומדים בתור נטוש ויכוח, אם ענן האדים הנישא ממזרח מעבר לכפר ברוך הוא מדורת רועים המחממים אבריהם הקפואים מצינת הלילה – או קיטור, הנישא מלוע קטר רכבת הבוקר החונה חניית ביניים קצרה בתחנת כפר ברוך. הוויכוח טרם הסתיים, אך הלוי העלה חיש קל את הכד האחרון ריק למחצה על העגלה, קפץ על דוכנו והתרחק תוך כדי דפיקת הבהמות. התור התפורר, אחדים ניסו לרוץ אחר העגלה המתרחקת, בנופם בידם האחת הפנויה – תוך תקווה קלושה שהלוי בכל זאת יתחשב יעצור ויקבל מהם את חלבם. הן גם אם אמנם הרכבת היא החונה על יד כפר ברוך, גם אז עוד חזון למועד ועוד יספיק להגיע לתחנה בטרם תגיעה היא. אחרים, אשר שני דליי חלב בידיהם ואין יד פנויה לנופף בה, קיבלו את הדין וצעדו בצעד מהיר לעבר התחנה. לאחר היסוסים פנה אחד, אשר בידו דלי ועל קרקעיתו כשני ליטר חלב – בדרך הביתה כבר ימצא שימוש לקצת חלב. לא כדאית טרחת ריצה אחר העגלה.

הלוי לא נעצר כי אם בהגיעו לתחנה ואמנם הגיע בטרם באה הרכבת – אך הן ידע, כי גם כאן מחכה לו תור עובדי הרכבת (הנכבדים ביניהם),

הזה וניהלה מו"מ עם הנהלת הרכבת לשינוי המצב.

במכתב מה-11.1.1924 למשקי העמק (המכתב המסוים הוא למושב מרחביה, טרם היותה מושב עובדים) כותב דוד שטרן, מנהל מחלקת ההתיישבות, "שאחרי מו"מ עם הנהלת מסילות הברזל, הוסכם שבנסיון ל-3 חודשים תצא הרכבת מצמח בשעה 2:30 לפנות בוקר ותגיע לחיפה בשעה 6:30. כך יוכל החלב להגיע לצרכנים מוקדם בבוקר ובמצב טוב. יחד עם זה הכניסה הנהלת מסילות הברזל שינוי נוסף: הרכבת מחיפה לצמח, במקום שעת יציאה ב-1:30 אחה"צ, תצא בשעה 16:00 וכך יוכלו האנשים הבאים לחיפה מכל הסביבה לבלות יום שלם ולשוב באותו היום לבתיהם. כאמור, הנסיון הזה הוא ל-3 חודשים ובאם הכנסות הרכבת יקטנו, הסידור יבוטל".

השינויים המפליגים במזרח התיכון מעוררים מחשבות, שאולי בעתיד יסעו רכבות מהירות בין ישראל לארצות השכנות ויובילו בקרונות קירור את מוצרי החלב המשובחים שלנו.

או פרד מרחק של מספר קילומטרים עד מקום חניית המכונית או תחנת הרכבת היה כרוך במאמץ גדול של המוביל ובהמתו. הובלת חלב עד לכביש הקרוב בוצעה במזחלת בוך. נזכור, שבימים ההם החלב הובל בכדים כבדים של 30 ליטר; הכל היה עשוי מברזל מגולבן ומשקלו המלא של כד חלב היה כ-45 ק"ג.

החלב ממשקי עמק הירדן ויזרעאל הובל מיעוטו במכוניות ורובו ברכבת העמק המפורסמת, אשר נסעה מצמח לחיפה. הרכבת עצרה בתחנות ביניים בהן עלו נוסעים והועמסה תוצרת חקלאית ובתוכה כדי החלב. תחנות הביניים היו: בית שאן, כפר יחזקאל, עפולה, כפר ברדון וכפר יהושע. הבעיה היתה, שהרכבת יצאה מצמח מאוחר בבוקר ובגלל מהירותה המופלאה היתה מגיעה לחיפה אחרי 4 שעות של "דהירה".

מחלקת ההתיישבות החקלאית של הנהלה הציונית בא"י היתה מודעת ומודאגת מהמצב